

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

ולא ינקם אלהים (יג, יז) - ה' לא הנהיג את ישראל במנהג העולם, שהשתיה מלמעלה והאכל מלמטה, אלא הפוך, אכל מלמעלה - "מן", ושתייה מלמטה - בארץ של מרים.

ויסע משה (טו, כב) - בני ישראל רצו להשאיר כדי לאסוף כסף וזהב, וכשבאו למקד לא היה להם מים, פי הקב"ה רצה להראות להם שפסוק לא שונה כלום, שהרי היה להם הרבה כסף ומכירתו שלא היה מים לא יכלו לחיות. למרות כל הכסף והזהב שלהם. (ספרי המוסר)

שבועים תמרים (טו, כז) - 70 סוגי תמרים. כי 70 אילנות לא די בהם לכל העם. (אבן עזרא)

והיה ביום הששי והכינו את אשריבאי (טו, ה) - אומרים חז"ל "והיה" לשון שמחה. השמחה שאדם שמח בערב שבת לקבל את פני שבת המלכה - היא גופה הנה ההכנה לשבת. (חדושי הר"ם)

ויהי ביום הששי לקטו להם משנה (טו, כב) - "משנה" אותיות "מ' שנה", רמז שאת המן אכלו מ' שנה במדבר, כמוכא בהמשך: "ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה". (שפתי כח)

ח' נתן להם השבת (טו, כט) - סופי תבות מתנה, רמז לדברי חז"ל "מתנה טובה ישלי בבית גנזי ושבת שמך". (שמונה לחמו)

ויבא עמלק (יז, ח) - עמלק הוא האויב הגדול ביותר של עם ישראל בכל הדורות, ולכן נאמר בפסוק **"ויבא עמלק"** - **"ויבא"** אותיות **"אויב"**, **"עמלק"** גנימטרף **"מר"**. (חומת אנך)

ואהרן וחור תמכו בדיני מזה אחד ומזה אחד (יז, יב) - **"אחד"** בגימטריא 13 כמספר אותיות האבות אברהם יצחק יעקב, וכן מספר האותיות של האמהות שרה רבקה רחל לאה הן 13. כלומר זכות האבות והאמהות עמדה להם, מזה **"אחד"** הינו האבות, **"ומזה אחד"** הינו האמהות. (שפתי כח)

ספורים בפרשה

כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לראותם עוד עד עולם (יד, יג) יום אחד ישב הנצי"ב מוולוז'ין בחברת תלמידי חכמים מפרסמיה. לפתע נפתחה הדלת ואל החדר נכנס יהודי גס רוח, שהתפרנס כקצב בעיר, ופנה אל הנצי"ב בשאלה. לפני מספר שנים היה לו שתף בעסקיו ואף הוא קצב, והנה יום אחד פרץ ביניהם סכסוך ובמריבה הגדולה מרב פעם יצאה מפיו שבוועה שלעולם לא יוסיף עוד לראות את פניו, ומאז נעשו שונאים זה לזה. את שבוועתו קים בקפדנות. הוא נמנע מלפגשו, חדל להתפלל עמו בבית הכנסת, ומשאר ברחוב היה רץ ועובר לעברו השני של הרחוב כדי שלא יראה פניו. כך חלפו מספר שנים, והנה נודע לו ששתפו זה לשעבר נפטר. הבשורה עשתה עליו רשם קשה, ובמקום השנאה שמלאה אותו כל הזמן, עלה עכשו בלבו רגש חרטה והוא רוצה לבקש מאת הנפטר מחילה בשעת הקבורה, שאם לא כך לא ידע מנוחה. אך הריהו קשור בשבוועה ששנשבע שלעולם לא יראה עוד את פניו, ובכן מה יעשה? יפתר נא הרב את השאלה.

התעורר בין תלמידי החכמים המסבים דין ודברים, הללו אוסרין והללו מתירין, מפלפלים בש"ס ובפוסקים ומתבליים את דבריהם בסברות פנהוג. נפנה אליהם רבי ברוך אפשטיין, בנו של ה"ערוך השלחן" וגיסו של הנצי"ב, שהיה אז בצעירותו, ואמר: "רבותי! בפרשת השבוע אנו מוצאים תשובה ברורה ופשוטה לכך". היה זה בשבוע של פרשת בשלח והמסבים נתנו בו עיניהם בתמיהה, בפרשת השבוע? פתח רבי ברוך את החמש ואמר: "כתוב **'כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לראותם עוד עד עולם'**, והלא הבטחתו של הקב"ה ודאי תשובה היא בשבוועתו של בשר ודם, ומיד לאחר מכן נאמר **'וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים'**, ועל כך הוסיף ה"ילקוט שמעוני" שכל אחד מבני ישראל הפיר בפני המתים את מי שהיה נוגש ולוחץ אותו במצרים. והרי זו לכאורה סתירה קשה לפסוק הקודם **'לא תסיפו לראותם עוד עד עולם'**? מכאן אפוא ראיה שהבטוי **'יראה'** חל רק על החיים ולא על מי שאינו בחיים".

וישם אתי הים לחרבה (יד, כא)

עני אחד שאכל אצל בעל הבית, אכל ושתה הרבה מאד. לבסוף נטל כוס יין וטבל בה פרוסת חלה רכה שספגה את כל היין ואכל אותה, וכן כוס שניה ושלישית. חרה הדבר לבעל הבית אבל לא רצה לפגע בעני ולכן אמר לו ברמז: "למה משה רבנו היה צריך לעשות נס בכדי ליבש את הים, יכול היה לצוות על בני ישראל שיטבילו חלה וממילא יתיבש הים". השיב העני בחיך פקחי: "בנראה שבכודו שכח שזה היה בפסח..."

ויושע ה' ביום ההוא (יד, ל)

אל רבי חיים מצני נכנסה פעם אשה וקוננה לפניו שרע ומר לה מאד. נתמה רבי חיים ואמר: "תאמיני בשם יתברך ותבוא לך ה'שועה". השיבה לו האשה: "ובי קדוש, הלא בתורה שלנו כתוב אחרת, תחלה נאמר **'ויושע ה' ביום ההוא'** ורק לאחר מכן **'וַיֵּאמְרוּ בְּד' וּבְמִשְׁחַ עֲבָדוֹ'**". התפעל רבי חיים מאד מתשובת האשה הפשוטה והיה חוזר ומספר עליה בכל עת.

היה היה

העצה הנאלצת

פעם אחת בא אל רבי אליהו חיים מיוזל מלודז, אחד מיהודי העיר, איש תמים, ושפך לפניו את שיחו וצעריו. "רבנו! בצרה גדולה אני, מצאתי מציאה בשוק וקניתי מצות השבת אבדה, ועל ידי מצוה זו באה עלי פרענות ואין אני רואה דרך להציל ממנה". "שכר מצוה - מצוה, ושלוחי מצוה אינם נזקים" הפסיקו רבי אליהו חיים, "אבל ספר לי דברים בהיותם".

"כך היה מעשה" התחיל אותו יהודי לספר בתמימות ומתוך כאב צורב. "לפני כמה שבועות, הייתי מטייל ברחובות העיר ומצאתי ארנק מלא כסף. באתי לביתי, פתחתי את הארנק ומצאתי בו סכום של אלף רבל. למחרת קראתי בעתון מודעה מאת אחד הפריצים הפולנים שאבד לו ארנק ובתוכו מעות, ומי שימצא את הארנק עם הכסף ויחזירם לו, יטל מאה רבל בשכרו. מיד הלכתי אל אותו הפריץ והחזרתי לו אבדתו. הפריץ נתמלא שמחה, נטל מידי את הארנק, מנה המעות שבתוכו ואני עומד ומחכה שיתן לי את מאה הרבל שהבטיח, אבל ראיתי כי פניו השתנו וכלו מלא חמה. הרהרתי בלבי, ודאי מתחרט הוא על הבטחתו, והלא כך הוא דרפו של גוי פיו ידבר שוא וימינו ימין שקר, אבל תוך כדי הרהור התחיל הוא לצעק: 'גנב! כל ישראל גנבים! שני אלפים רבל היו לי בארנק זה, ואתה אינך מחזיר לי אלא אלף'!!

"רעדה אחזתני. אני קניתי מצות השבת אבדה וכן נח זה מעליל עלי עלילת שקר. כמובן שהתחלתי לדבר אליו תחנונים: 'אדוני הפריץ, יהודי כשר אני ואת האלקים אני רואה, משום זה חשבתי למצוה להחזיר לך את אבדתך. אם אין אתה רוצה לקיים הבטחתך ולתת לי את מאת הרבל, מוחל אני לך במחילה גמורה, ואל נא תעליל עלי עלילת שוא'. ואולם הפריץ כמו חיה רעה, התנפל עלי, חרף וגדף אותי, ונתן עלי בקולו 'גנב בן גנב! אלף רבל גנבת ממני ואני אסור אותך למשפט'. בקצרה, הוא מסר דיני לערכאות וכבר קבלתי הזמנה לבוא לבית המשפט בעוד מספר ימים, אבל אני חושש, יהודי מול גוי, השופטים גם כן גויים, ומי יודע תוצאות המשפט?"

רבי אליהו חיים שמע את דברי היהודי בתשומת לב מיוחדת. הוא הרגיש כי הוא מספר קצת דברי אמת ואמר לו: "צרה זו באה עליך, משום שבשעת קיום מצות השבת אבדה היתה לך מחשבה זרה לקבל שכר של מאה רבל, גם אבדתו של גוי חייבים להחזיר שלא על מנת לקבל פרס, אבל בכל זאת אל תתנאש. האם באת בדברים עם איזה עורך דין שיהיה סגור שלך במשפט זה?" "כן", השיב הלה. "עורך דין פלוני יהיה הפרקליט שלך". "אם כן, אמר לו רבי אליהו חיים, "תבקש מאת הפרקליט שלך, כי יואיל נא לבוא לביתי ולהתיעץ אתי". הפרקליט בא ורבי אליהו חיים הורהו מה לטעון בבית המשפט.

ביום הדין, עמד הפריץ וטען לפני השופטים: "אבד לי ארנק ובתוכו שני אלפים רבל. יהודי זה מצא אבדתי אבל החזיר לי רק אלף רבל". והיהודי עומד וטען מתוך מרייות נפש: "אדוני השופטים, מצאתי את הארנק ובתוכו לא היו רק אלף רבל, ואלף החזרתי".

התובע הכללי התחיל כמובן לדבר על אשמתו של היהודי, וכי אי אפשר כלל לפקפק בדבריו של הפריץ הנכבד? לעמדתו התחיל הסגור להצדיק את היהודי, אבל בתוך דבריו פנה אל הפריץ ושאלו: "האם מוכן אתה להשבע שאבדת שני אלפי רבל?" "כן!" השיב הפריץ ותוך כדי דבור קפץ ונשבע.

"אדוני השופטים", פנה אליהם הסגור, "אי אפשר כלל לפקפק בשבועתו של הפריץ הנכבד, אבל שבועתו זאת מעידה כי האבדה שנמצאה איננה שלו. חזקה על מחזיר אבדה שאדם ישר הוא, רמאי או גנב אינו משיב אבדה, ואם הוא לא מצא אלא אלף רבל, הלא כרי הדבר כי זוהי אבדה אחרת ולא אבדתו של הפריץ, אני דורש אפוא ממנו להחזיר את האבדה למי שמצאה!"

פניו של הפריץ הסמיקו והחזירו חליפות ובעיניו הצתה אש. השופטים הבינו כי הוא נשבע לשוא אבל כדי שלא להאשים את אחיהם הנוצרי בשבועת שקר, קבלו טענת הסגור והוציאו פסק דיןם כי אלף הרבל שייכים ליהודי... (שרי המאה)

מאזרות

הנאון רבי שלום מרדכי שברון ז"ל
ליום ההולולא ט"ז בשבט תרע"א

נודע בכניו מהרש"ם מברין על שם עיר בהנחתו בקושף שלשים שנה. נחשב בגדול המשיבים בדורו ואלפי תשובותיו נדפסו בספריו הרבים. ביתו היה לתל תלפיות ורבים נהרו לקבל ממנו עצה ותושיה, והיה מכבד כל שואל גדול כקטן, זקן וצעיר. התנהג בענינה יתרה ומעולם לא בקש טובה מהזולת, ואף את ספריו היה מוציא בעצמו מן הארון. גם הנכדים בדהו מאד ושוטפי בית המשפט המחוזי היו נמלכים בדתו בדינים מסבכים.

פעם אמר לבנו, שבצעירותו לא רצה לעשות תורתו קרדם לחפר בה, ופתח חנות יון לשנתיים ימים, ואז הספיק לחזור על כל ארבעת חלקי השלחן ערוך 400 פעמים, ורק אז עלה לכהן ברב. בעת חלו האחרון, התאספו כמה תלמידי חכמים בביתו והתקפו בהלכה אחת באבן העזר. ספר לו רבי מאיר שפירא מלובלין (שהיה נכד אשתו השנייה) על הופתו והוא אמר מיד: "דין זה מפרש ב'דרכי משה' הלכות מזוזה". חשבו הנוכחים שדעתו אינה צלולה מחמת מחלתו, אך כאשר עינו בטור ראו שדבריו צודקים. כשראה את פליאת רבי מאיר, הראה לו בסוף הטור מה שכתב: "היום... גמרת מאה פעמים ואתה את ספר הטור" והפסיר: "אם לומדים מאה פעמים יכולים לזכור 'דרכי משה'..."

יוסיף דעת

על זהות המקום בו נקרא ים סוף ביציאתם ממצרים, רבו הדעות אם הוא בזרוע הימנית של ים סוף או בזרוע השמאלית.

חוקרים רבים ניסו במשך שנים רבות לצלול אל מעמקי הים, על מנת למצוא שרידים מתקופת המצריים, ולפני כ-35 שנה מצאו חוקרים ממצאים מעניינים בחוף נואיבה, אתר המתאים עם הסימנים המובאים בתורה כמקום בו נקרא הים ובני ישראל עברו בתוכו בחרבה.

בקרעית הים נמצאו עצמות רבות, גולגולות וכן חלקי מרכבות שהיו מכוסים בשכבות של אלמוגים. נמצאו שם גם גלגלים בעלי שמונה חישורים, בהם היו המצרים הקדמוניים משתמשים. הממצאים הועברו למכוני רפואיים באירופה וגילם תוארך לתקופת שהות בני ישראל במצרים.

לא הרחק משם, התגלה גם עמוד אבן ועליו הכתובת: "מצרים, מתו, שלמה, אדום, פרעה, משה, מיים" ובסיום שמו של הקב"ה. חוקרים מעריכים, כי העמוד נבנה בזמן שלמה המלך ששלט עד ארץ ישראל השלמה עד אילת הסמוכה לים סוף, והעמוד נקבע עם כתובת זו, כדי לסמן לדורות הבאים את מקום התרחשות הנס של קריעת ים סוף.

היה היה

מעשה בבוץ

פניני "אור החיים"

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

מת על שפת הים - קשה למה הצרך להודיענו שראוהו מות, פשיטא שלא יהיו חיים אחר הטביעה. ונבדלנו ז"ל אמרו כי ראו במיתתו, והודיענו בזה כי שם גמרו מיתתם, והטעם כדי שיבידו בהם ישראל בעודם חיים והם יראו בישאל ותבסס בנפשו, ולפי זה תורה בנות התוב על זה הדרך וירא ישראל את מצרים שהיתה יוצאה נשמתו על שפת הים, ותבת מות נקשרת עם אומרו על שפת הים ולא עם תבת וירא.

בשבטנו על סיד - מכאן אתה למד כי מדברי לשון הרע זה הם אותם שלא היו עליהם על סבלות מצרים והם השוברים, כי המענים סובלי על הגלות לחמא עניא אכלו במצרים. ואולי שהם הרשומים ברשע הוא דתן ואבירם.

לא תמצאוהו בשדה - דקדק לומר בשדה לרמז מאמר רשב"י שאמר בזהר כי ביום שבת ירד המזון של כל ששת ימים למעלה, ומאותו מזון יורד דבר יום ביומו, והוא אומרו לא תמצאוהו בשדה אכל למעלה בו ימצא אדרבה מזון לכל ששה ימים.

ובא עמלק - להיות שנתעצלו בתורה שנמשלה למים ולאש, דכתיב בח דברי כאש, ולא נתעסקו במלחמתה של תורה, לזה הענישם בצמאון כנגד בחינת המים ובאש המלחמה של עמלק.

דברי הימים

בי"ג בשבט תש"ה, שחרר הצבא האדום הרוסי את מחנות ההשמדה אושוויץ ובירקנאו בפולין מידי הנאצים, ואלפי יהודים ניצלו ברגע האחרון. במחנות אלו נספו כמיליון וחצי יהודים, הי"ד.

ביום זה, לפני 11 שנים בשנת תשס"ג, שוגרה מעבורת החלל קולומביה בפעם האחרונה ועליה האסטרונאוט היהודי אילן רמון שנספה באסון המעבורת עם 6 אסטרונאוטים נוספים.

ט"ו בשבט, הוא ראש השנה לאילנות לדעת בית הלל וכך נפסקה ההלכה. ביום זה נקבעים סוגי המעשרות וכן לעניין ערלה ונטע רבעי. מקדמת דנא נהוג לאכול ביום זה פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל.

בט"ו בשבט תרנ"ח, פרסם הסופר הצרפתי אמיל זולא את מאמרו המפורסם "אני מאשים" ובו הוכיח את חפותו של הקצין היהודי הצרפתי אלפרד דרייפוס שהואשם לשווא בבגידה. הוא נתבע לדין ונכלא, נמלט לאנגליה וחזר לצרפת.

בי"ז בשבט תרע"ט, נפתח בפאריס כינוס השלום שסיים את מלחמת העולם הראשונה.

בי"ז בשבט תשמ"ז, הוחל בארץ משפטו של ג'ון איוון דמיאניוק, שהוכרז כפושע אוקראיני בזמן השואה. הוא הורשע ונידון למוות אך זוכה בערעור, אך הורשע בגרמניה ושם מות לפני כמה שנים.

רבי אלחנן וסרמן היה מכתת רגליו לבתי גדיבים כדי להתרימם בשביל ישיבתו בברנוביץ.

פעם השתוללה סופת שלגים חזקה בחוצות, פתיתי השלג צנחו על מעילו של הרב והרטיבוהו מאד. הבץ הסמיד שפסה את האדמה דבק למגפיו ולמכנסיו, ופניו של רבי אלחנן היו מועדות לביתו של הגביר רבי יצחק.

לעתים תכופות היה פוקד את הגביר הגדול, ותמיד נהג הגביר להכין לו קבלת פנים מפארת ולהעניק לו תרומה הגונה, אולם הפעם לא מהר רבי אלחנן לדפק על הדלת.

"ביצד אפנס כך לביתו המפאך של הגביר?" הרהר בחשש, "מלכלך אני בבץ מכף רגל ועד ראש, אין זה ראוי שאבוא ואלכלך את שטיחיו היקרים וכרסאות הפאך שלו".

"מה אעשה? האם עלי לשוב על עקבותי בלי להשיג את מטרת דרכי?" כך התלבט רבי אלחנן עם עצמו עד שצץ רעיון במוחו.

בזריזות מהר לעקף את הבית הגדול, עד שנצב בפתחו של המטבח בצדו האחורי של הבית. ברגש הקלה דפק שם על הדלת, הוא ידע שרצפת המטבח אינה מכסה בשטיחים ואת כסאותיו קל מאד לנקות.

הגביר הפתע מהופעתו של רבי אלחנן בדרך לא שגרתית זו, חיך לרגע ולפתע הבין. מיד השתנו פניו והוא נראה ככועס: "הוי רבי אלחנן!" קרא בקול, "הרב מקלקל את שתי בנותי!"

"מה? אני?! נדהם רבי אלחנן.

"כן!" אמר הגביר בקול חמור, "הרב מקלקל אותן. כל החנוכה המסור שהשקעתי בהן, עלולות הן לאבד ברגע אחד".

לא הבין רבי אלחנן לכעסו של הגביר, משתאה ומשתומם הביט בו, "מה רוצה ממנו בעל הבית? מה חטא לו?"

מיד הסביר הגביר לראש הישיבה את פגעתו: "כל ימי מתאמץ אני להחזיר בבנותי את ההבנה הברורה, שכל העשר שבעולם, כסף ותענוגות ובתי פאר, לא שווים מאומה בלי התורה הקדושה. אם לא ישתמשו בחפצים וברכוש למען התורה, כלום אין בידן".

"אני חוזר ומשנן, כי רק המסירות ללמוד התורה וקיום מצוותיה הם אלו שביארו את האשר הנכסף, שלות הנפש והמרגוע האמתיים, כי אין חשיבות לרפוד יקר ושטיח נוצץ, לעמת רגע אחד בו יהנה מפל זה בן תורה. והנה נכנס ראש הישיבה ומראה לבני בתי את ההפך, כאלו חשוב הוא הפסלון יותר מכבוד תורתו".

כך טען הגביר בלהט ובכאב, אך הוא לא הסתפק בדבורים. הוא בקש מרבי אלחנן להתלוצץ אליו אל הפסלון המפאך שהכל מבריק בו, שם הושיבו על אחת הפרסאות היקרות שפסמו בפתח פלה בבץ, ועל השטיח נראו כתמים של רפש ולכלוך שדבקו בהם ממגפיו של רבי אלחנן.

בפתחו של החדר עמדו אשתו ובנותיו של הגביר מתבוננות בפמחה בהשתאות. יותר מפל הלקחים, למדו אותן עיניו הקורנות של אביהן, אוהב התורה ולומדיה. מבטו המאשר הראה להם, כי התורה ובבד לומדיה עומדים מעל כל רכוש גשמי שבעולם.

זכה הגביר לראות פרות חנוכו ושאפותיו בחייו. שתי בנותיו נשאו לגדולי תורה ראשי ישיבת טלז.

♦ (אוצרות האגדה)

משפחה

מטעם

צ'ללו בעופרת במים אדירים (טו, טז)

רבים ממפרשי המקרא מתעלמים מכך שהמלה "במים" מטעמת בטעם מפסיק (טפחא טרחא), ומחברים את המלים ביחד והמשמעות היא שהמים היו אדירים וחזקים. אולם יש מפרשים שנוצמים לטעמי המקרא, ולכן מפרשים ש"אדירים" חוזר על המצרים, וקאלו נכתב כך: "אדירים צ'ללו בעופרת במים".

והאמת שיש מקור לשתי הדעות מהמדרש ומהנמרא. בדברי חז"ל: "יבוא אדיר ויפרע לאדירים מאדירים באדירים". הקב"ה שהוא אדיר, יפרע לעם ישראל, מהמציאות, במים האדירים של ים סוף. במדרש מסמך את הפסוק: "צ'ללו בעופרת במים אדירים" שהמים חזקים ואדירים, ואלו הנמרא מובאת מכאן ראיה הפוכה שהמצרים נקראים "אדירים".

חז"ל השתמשו במטעם הלשון "מים אדירים" כפי הפרש הראשון, בדברי רבי עקיבא: "צ'ללת במים אדירים והעלית חרס בידך".

דגמה נוספת לטעמים אלו: "נצבו כמו־נדרים", וגם שם המלה "נדר" בטעם מפסיק, ויש להזהר בשעת קריאת שירת הים בתפלה, להזהר את המלים "נצבו כמו־נדר", להפסיק מעט ולומר "נזלים", כאלו כתוב כאן: "נזלים נצבו כמו־נדר".

מדגש

"קפאו תהמת בלבים" (טו, טז). רב המפרשים ובראשם רש"י, מפרשים שהמים התקשו והתנגשו למקשה אחת, גדו־מה למשקעות בלשוננו היום, ומביאים ראיה מהפסוק באיוב: "וכבונה תקפיאני".

אולם יש מפרשים ש"קפאו" פירושו שהמים עלו וצפו מלמעלה, ומביאים ראיה לדבריהם מהפסוק בצפניה: "הקפאים עלי־שמייהם" (ומכאן הבטוי על אחד שאינו מתחדש: קופא על שמייו). וכן התרגום על הפסוק: "ויצף הברזל" - "נקפא פרוזלא". גם חז"ל מזכירים "המקפה אכילתו במים" לשון הצפה, וכן בנבחים "מן הקיפוח" - תכלין שצה ונדבק בשולי הקדרה.

ממלה

יהודי אחד עלה לארץ ישראל. בהגיעו לעיר המלך נאמר לו שעליו להמתין זמן מה עד בוא האניה. נכנס ביתנים לניה במלון אחד והזמין מנת בשר לסעד את לבו. נסה האיש להתב את מזלגו במנת הבשר והנה בלה עצמות ולא נתן לאכלה. התרעם האיש ואמר אל המלצר: "מדוע הבאת לי מנת עצמות?"

השיב המלצר בחיך: "הרי נוסע אתה לארץ ישראל, ודרי נאמר 'והעליתם את־עצמותי מזה אתכם'..."

פעם אחת שאלו תלמידיו של רבי שמעון בר יוחאי את רבם, מפני מה ירד הפך לבני ישראל בכל יום, ולא פעם בשנה לכל השנה? אמשל לכם משל, ענה להם, למה הדבר דומה? לכן מלך שאביו הקציב לו את מזונותיו וצרכיו לשנה שלמה. היה הפך רואה את אביו פעם אחת בשנה בלבד. חשב המלך בלבו: "בני, שאני אוהבו כל כך, איני רואהו אלא פעם אחת בשנה". אמר המלך לבנו: "עד עכשו היית מקבל מזונותיך אחת לשנה, אולם מעכשו אתן לך צרכיך בכל יום ויום". פן הוא גם בבני ישראל, כל אדם שהיו לו בנים היה דואג וחושב בלבו: אמן היום ירד מן יוש די אכל בביתי, אולם מה יהיה מחר? אולי מחר לא ירד מן? אתפלל לה' ואבקש ממנו שיירד בכל יום. והיו ישראל מכונים לבם לאביהם שבשמים בכל יום.

בכתביו של המהר"ם שייף נמצא כתוב: "ויקח שש, מאות רכב, בחור!" עמלו בני ביתו ותלמידיו חכמים רבים לפענח את פגנתו של גאון ישראל זה, ולא עלה בידם, עד שלבסוף נכנסו אל הרב ושאלוהו מה פגנתו. הסביר הרב: "ויקח שש" - אם נפחית את הסכום שש "מאות" - מהמלה "רכב" שהיא בגימטריה 222, ושאר בדינו הסכום 216, שהוא בגימטריה "בחור" = 216.

הרמב"ם היה רופא האישי של מלך מצרים ובהשגחתו המסורה הרגיש המלך הקמדי בקו הבריאות. פעם פנה המלך אל הרמב"ם ואמר: "אף אוכל לדעת אם באמת רופא טוב אתה? הרי אף פעם איני חולה ואם פעם אחלה מי יודע אם באמת תדע לרפאות אותי?" ענה לו הרמב"ם: "הרופא הטוב ביותר הוא זה השומר את המטפח שלא יחלה כלל, ולא זה המצליח לרפא את החולה, וכך כתוב בתורגמו הקדושה: 'כל־המחלה אשר־שמתי במצרים לא־אשים עליך בי אני ה' רפאך', אומר הקב"ה: אדאג שכל המחלות אשר היו במצרים כלל לא יבואו עליך".

חסיד אחד הסיח את צערו לפני רבי מרדכי מנשיכיז, כי חולה מסכן הוא ולבקש עצה למחלתו האנושה בא. השיבו הרבי: "סע אל הפרופסור מאנפולי, אצלו ודאי תמצא מזור ותרופה למחלתך". שמע החסיד בקול הרבי ומיד שכר סוס ועגלה ומהר להגיע לאנפולי. כשהחסיד הגיע לשם צחקו ממנו תושבי המקום: "היכן יש באנפולי פרופסור? הרי אנפולי עירה קטנה היא ואפילו רופא פשוט אין בה..." שאלם החסיד: "מה עושים אתם אם פוגעת בכם מחלה?" השיבו לו: "אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים!" מאכזב ומלא מרירות חזר החסיד לרבו וספר לו כי שמע בקולו, נסע לאנפולי ונזכח לדעת שאפילו רופא פשוט אין שם. שאלו הרבי: "האם שאלת את היהודים שם מה עושים הם במקרה של מחלה?" ודא! "השיב החסיד, הם אמרו לי שכלית בררה נותנים הם את בשחונם בה". "שוטה!" אמר לו הרבי, "אל הפרופסור הזה שלחתיך, שנאמר 'בי אני ה' רפאך'!"

מספר על הרב מפוניבז' שפאשר רצה שור החנוך בליטא לגזר שילמדו כל הזרמים ביחד כמה שעות למודים כלליים, נפגש עמו הרב להביע את התנגדותו. שאלו השור: "מה רע בך שבניכם ילמדו חשבון יחד עם שאר ילדי המדינה, וכי אצלכם החשבון או המספרים שונים?" ענה הרב: "בדיוק כן! תאמר לי איך אתם סופרים?" אמר לו: "אפס, אחת, שתיים". אמר לו הרב: "כבר יש שוני בינינו, אנו תמיד מתחילים מהאחד, יחידו של עולם..."

כאשר היה רבי יצחק אלחנן ספקטור מקובנא עסוק בהכנה לדפוס של אחד מספריו, פנה אליו אחד הגבירים אשר נדבה רוחו אותו והציע בבניו את השתתפותו בהדפסת הספר. אך רבי יצחק אלחנן אמר לו בנימה תובענית: "בהיותי בחור צעיר, למדתי בשיבה בעירה בה דת אתה. במנעלי נפער חורים והקר והגשם חדרו פנימה. בהתאם למעמדה ויכלתה פנו אליך בשעתו לרכוש בעבורי זוג נעלים חדשות, אך אתה סרבתי, ובשל כך חליתי ונפלתי למשקב למשך כמה שבועות ואבדתי זמן יקר של למוד תורה. אלו קניית בעבורי את הנעלים היית שתף ללמוד של אותם שבועות, אך לא נצלת את הזכות שנפלה בחלקך. עתה כאשר ספרי מוכן לדפוס לא תנתן לך שוב הזכות לטל חלק בתורתך, אחרת את המועד".

"שאל עצה בכל רגע ולא יקרב בך נגע,

יהודה ביום תצלה ותנצל בלא פגע"
(רבי אברהם אבן חסדאי)